

Lijst van begrippen archeologie

Archeologiebeleid

Het door de gemeente Wassenaar vastgesteld kader voor de wijze waarop zij wil omgaan met haar zorgplicht ten aanzien van archeologische waarden in haar gebied, eventueel aangevuld met verdergaande bepalingen ten aanzien van selectieprioriteiten, een archeologische beleidskaart, etc. Het vigerende beleid van de gemeente Wassenaar is de nota Archeologie herijking 2014.

Archeologische begeleiding

Proces waarbij de uitvoering van niet-archeologische werkzaamheden door een archeoloog wordt begeleid. Het proces kan 3 doelen dienen:

1. Om bij afwezigheid van adequaat vooronderzoek door fysieke belemmeringen alsnog een vorm van inventariserend veldonderzoek te kunnen verrichten (cf. IVO-proefsleuven);
2. Om eventueel aanwezige archeologische informatie te behouden (cf. Opgraven);
3. Om bij (beperkte) ingrepen in gewaardeerde terreinen aanwezige archeologische informatie te behouden (cf. Opgraven).

Het bevoegd gezag kan tijdens het AMZ-proces in bepaalde gevallen voor een archeologische begeleiding kiezen. Voor de uitvoering van de archeologische begeleiding is een Programma van Eisen vereist, waarin tevens moet worden vastgelegd waarom gekozen is voor een AB in plaats van een IVO of opgraving.

Archeologisch Deskundige

Een door de gemeente aangewezen adviseur die het bevoegd gezag adviseert op archeologisch gebied bij de beoordeling van omgevingsvergunningen.

Archeologisch verwachtingsgebied

Gebied, aangegeven op de archeologische verwachtingenkaart, waarvan is aangegeven dat in bepaalde mate archeologische vondsten of sporen te verwachten zijn.

Archeologische waarde(n)

de aan een gebied toegekende waarde in verband met het voorkomen van archeologische relict(en)

Behoud ex situ

Zie opgraving

Behoud in situ

Behoud in situ is het duurzaam in stand houden van archeologische waarden in de bodem, als bron van kennis en beleving. Dit kan gebeuren door technische maatregelen en/of inpassing en vrijwaring van de archeologische waarden in de inrichting van het plangebied.

Behoudenswaardigheid

De resultante van de verschillende stappen van de waardering, waarbij wordt vastgesteld of een vindplaats al dan niet voor duurzaam behoud in aanmerking komt (→ waardering, → selectie).

Besluit

Een gemotiveerd besluit van de bevoegde overheid tot het al dan niet behouden van een bepaalde archeologische vindplaats. Het besluit leidt tot het al dan niet, of onder voorwaarden, vrijgeven van een terrein of te nemen archeologische maatregelen. Wanneer er bij het vooronderzoek in het geheel geen vindplaatsen zijn aangetroffen, of het terrein is geheel verstoord, wordt dit ook in een besluit meegenomen: het terrein wordt dan vrijgegeven.

Bevoegde gezag

De overheid (in dit geval de gemeente Wassenaar) die o.a. de regels toepast m.b.t. in casu de archeologie: een archeologisch beleid vaststelt, het (selectie) besluit neemt, het Programma van Eisen goedkeurt.

Bodemingreep

Alle grondwerkzaamheden/ activiteiten die een effect hebben op het voortbestaan van archeologische waarden in situ, ook wel bodemverstoring genoemd

Bureauonderzoek (BO)

Het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, resulterend in een gespecificeerde verwachting. Het bureauonderzoek is vaak de eerste formele stap in het AMZ-proces. Het onderzoek wordt uitgevoerd om inzicht te krijgen in de aan- of afwezigheid van archeologische waarden binnen het plangebied door middel van informatie uit bestaande bronnen en datasets. Het minimum aan te raadplegen bronnen is vastgesteld in de KNA, de gemeente Wassenaar hanteert hiernaast aanvullende eisen, deze zijn vastgelegd in de gemeentelijke richtlijnen. Uitgebreider onderzoek heeft echter in veel gevallen zeker meerwaarde en kan onnodige vervolgstappen voorkomen. Het BO dient te resulteren in een rapport met een gespecificeerde archeologische verwachting, op basis waarvan het bevoegd gezag een beslissing kan nemen over de vraag of een inventariserend veldonderzoek (IVO) wel of niet noodzakelijk is (zie ook: selectiebesluit).

Inventariserend veldonderzoek overig (IVO-O)

Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld. Tijdens een inventariserend veldonderzoek wordt met behulp van veldonderzoek (meestal door middel van booronderzoek) de gespecificeerde archeologische verwachting uit het bureauonderzoek in het veld getoetst. Inventariserend veldonderzoek wordt onderverdeeld in een verkennende en een karterende fase. Bij een positief resultaat, dus wanneer er archeologische vindplaatsen zijn aangetroffen, volgt meestal nog een derde vooronderzoeksfase, het waarderend onderzoek. Het IVO moet leiden tot een archeologisch-inhoudelijk selectieadvies, op basis waarvan het bevoegd gezag een besluit kan nemen over de noodzaak tot vervolgonderzoek of de behoudenswaardigheid van de vindplaats.

Inventariserend veldonderzoek Proefsleuven (IVO-P)

Opraving van beperkte omvang op één of meerdere locaties binnen een vindplaats dan wel in de vorm van één of meerdere sleuven om nadere gegevens te verzamelen over aard, omvang, diepteligging, e.d. van grondsporen waarbij de grondsporen zo veel mogelijk intact worden gelaten. Het onderzoeksrapport bevat een waardering van de aangetroffen archeologische resten alsmede een (selectie) advies.

Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA)

Kwaliteitsnorm, bestaande uit een omvangrijke set van algemeen geaccepteerde eisen, specificaties en protocollen. Tevens worden in de KNA de minimum opleidings- en ervaringseisen beschreven waaraan personen moeten voldoen om bepaalde archeologische werkzaamheden te mogen uitvoeren. De KNA wordt regelmatig geëvalueerd, geactualiseerd en aangevuld. Nieuwe versies worden formeel vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD). De KNA wordt beheerd door de Stichting voor Infrastructuur, Kwaliteitsborging en Bodembeheer (SIKB). Alleen bedrijven en instanties die zich committeren aan de KNA kunnen een opgravingsvergunning aanvragen.

Opgraven/ Opgraving

De ontsluiting van een vindplaats met als doel de informatie te verzamelen en vast te leggen die nodig is voor het beantwoorden van de in het Programma van Eisen verwoorde onderzoeksvra(a)g(en) en het behalen van de onderzoeksdoelstellingen. Ook wel behoud ex-situ genoemd.

Plangebied

Gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen

Plan van Aanpak

Een Plan van aanpak (PvA) is een, door de uitvoerder opgesteld, gedetailleerd werkplan van de te volgen werkwijze bij de uitvoering van een project. PvA's worden gebruikt in twee vormen:

- A. Een door een Senior KNA Archeoloog opgesteld of goedgekeurd document aan de hand waarvan een archeologisch booronderzoek (zie Inventariserend veldonderzoek IVO) kan worden gevoerd
- B. Een praktische vertaling van het PvE (indien aanwezig) en wordt in het veld gebruikt als handleiding voor het onderzoek. Het bevat in elk geval de concrete planning van het veldwerk en een beschrijving van de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd.

Programma van Eisen (PvE)

Het PvE is een inhoudelijk document waarin het doel, de vraagstelling en de uitvoeringswijze van een archeologisch veldonderzoek en specialistisch onderzoek verwoord staan, alsook de randvoorwaarden van het onderzoek, bijvoorbeeld met betrekking tot de omgang met het vondstmateriaal. Voor aanvang van het onderzoek dient het PvE door het bevoegd gezag te zijn goedgekeurd.

Selectieadvies

Rapporten van Bureauonderzoeken of Inventariserend Veldonderzoeken besluiten met een conclusie waarin aanbevelingen voor eventuele vervolgstappen gemotiveerd. Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

Selectiebesluit

Zie onder- besluit

Vergunning

Een vergunning zonder welke het volgens de Wet op de archeologische monumentenzorg verboden is de bodem te verstoren in een archeologisch verwachtings- danwel waardevol

gebied. Burgemeesters en wethouders van de gemeente waar de verstoring gaat plaatsvinden beslissen over de aanvraag.

Verstoring

Aantasting van een gebied met archeologische waarden. Dit verschijnsel kan zich voordoen: door erosie, afgraving of egalisatie, door (diepe) bewerking van de bovengrond, door zetting als gevolg van ophoging, door verdroging en verzuring.

Vindplaats

Een ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt

Waarderen

Het bepalen van de kwaliteit van: het bodemarchief, van vondstmateriaal of van een monster. Het vaststellen van de kwaliteit van het bodemarchief geschiedt op basis van:

- belevingsaspecten (→ schoonheid en → herinneringswaarde),
- fysieke criteria (→ gaafheid en → conservering); deze geven de mate aan waarin archeologische overblijfselen nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn,
- inhoudelijke criteria (→ zeldzaamheid, → informatiewaarde, → context- of ensemblewaarde en → representativiteit).

De waardering van een vindplaats of een groep van vindplaatsen leidt tot een uitspraak over de behoudenswaardigheid ervan en vormt de basis voor het selectieadvies. Na het verwerken van het vondstmateriaal kan dit worden gewaardeerd om een selectie te kunnen maken van materiaal dat voor deponering in aanmerking komt (→ selectie materiaal). Monsters worden gewaardeerd teneinde een indruk te krijgen van de diversiteit, kwantiteit en conservering van organische resten (→ scannen).

Waarneming

Een inhoudelijk goedgekeurde vondstmelding.